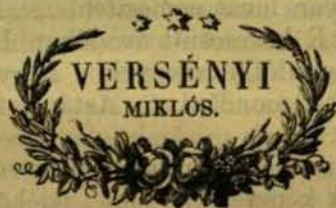

Pest, november 18-án 1855.

A „Vasárnapi Ujság“ hetenként egyszer egy nagy negyedrévét iven jelenik meg. —
Előfizetési díj július—decemberig azaz : 6 hónapra Buda-Pesten házhoz

küldve vagy postai úton a „Politikai újdonságokkal“ együtt csupán csak 3 ft pp. — Az előfizetési díj a „Vasárnapi Ujság“ kiadó-hivatalához (egyetemutca 4. sz.) bérmentve utasítandó.

Pályadíjt nyert mű!

(Történeti beszély.)

P. SZATHMÁRY KÁROLYTÓL.

(Vége.)

A családi dráma még ezzel sincs lejátszva; még párszor föllebben a függöny, hogy a megnehezült sorsu családra hárult végcsapásokat fölmutassa.

Ilona beteg gyermeke mellett virasztott, férje bujdosóban, s a szerencsétlen nő, viszont olly állapotban, melly a sorstól is kiméletet várt volna.

Késő éj volt; de a szerető nő és szerencsétlen anya szempiláit a könyvek lezárulni még sem engedék.

Egyszerre lódobogásra lön figyelmessé; a lépcsőkön férfias kopogás hangzik végig . . . de az óhajtvá várt férj helyett a vele elbujdosott öreg, hü szolga : Pál lépett be, becsületes arczán lepergő könnyekkel és alig szólhatva a zokogástól.

— Asszonyom, erősítsd magad . . . férjedet . . . urunkat a katonaság elfogta és kötözve hozza Kolozsvárra.

E rém hír már félig fásult kebelre talált; Ilona várta e csapást, mellyet hite szerint férje akarattal vont fejére, de mellynek sulya viszont csak az ő keblére nehezült.

Elébe, elébe Kolozsvárra — kiáltá — mentsük meg, ha még lehetőség van benne! . . .

Gyorsan befogatott s villámként éjjel nappal röpítetté magát Kolozsvár felé.

Ide érve, megtudta, hogy férje csakugyan ott van, de hozzá nem bocsáttaték, miután kihallgatása még nem történt meg.

E szomorú körülmény és kis fia halála ágyba fekteték. Könyüi többé nem voltak, de a kebel mélyen szenvedett s az alatta pihegő csecsemőnek tápla helyett mérget adott.

A Versényi házban egyszerre két halott feküdt kiterítve s fenn a „Fellegrádban“ a harmadik, kit a végzet élve eltemetésre határozott.

S hogy a keserű pohár még telibb legyen a két gyermekhalott felett a viszály szelleme lebegett.

A vegyes-házasság kérdése még nem volt eldöntve; az

atya vallásán lévő papok nem merték, az anyáén lévőek nem akarták eltemetni a társadalom számüzött áldozatait.

A viszálykodók között azonban mint tulvilági kép jelent meg a szerencsétlen anya s azon nyilatkozattal, hogy ezennel boldogtalan férje hitére tér : ketté vágja a viszály csomagának bogait.

Az egyház szenvedélyes férfiai megszegyenültek a női szerelem és lélek fönsége előtt.

* * *

Ki mondja meg, kinek teltek lassabban a napok? A börtönben sinlő férjnek-e, vagy a szerető nőnek, a gyermekfosztott anyának? . . .

Tul a hazai határokon, penészes börtöne falai között daczol a sorssal a megtörhetlen him-erő; mit neki a testi sanyar, ki önkényileg szoktatta volt magát a börtön silány táplálékaihoz? . . . Száraz kenyeren és vizen kívül semmit sem fogad el; penészes lakát kisöpretni nem engedi, hogy évek mulva az egymásra tapadt porrétegről szenvedése óráit leszámithassa. Daczol a halállal, daczol a sorssal, daczol magával a börtön órével is.

Itthon a gyöngé nő küzd az étellel és más gondot, más élvét nem ismer, mint férje nagyszerű gazdaszatát olly állapotban tartani fenn, minöben az elhagyta volt.

S midön annyi szenvedés után a két kebel viszont egymásra borul : mindkettőnek csak egy kínos hosszú álomnak tetszék a kinteli időköz, melly öket egymástól elválasztá.

Ilona férjén semmi változást nem talál; csak meghagyott szakálla egyes ősz szálai mutatják, hogy az idő röpiült s Versényi a szokott rendben találja mindenét; helyükön vannak a hü ebek; még él az ősi, hü cseléd s elébe vitetik az addig érintetlenül tartott hü paripa : a Philosoph.

A nemes állat nyerítve hívja gazdáját, ki hátára pattanva végig vágat bölcsője, hazája és leendő temetője határain s viszályjöttével tajtékzó lova nyakára borulva kiáltja :

— „Philosoph, te sorsommal kibékélttéél!“ *)

V. A hanyatló nap.

Versényi Miklós természete ezután sem tagadta meg magát.

Ki önmagához annyira kegyetlen volt, nem csodálkozhatunk, midön egyetlen gyermekét, kivel a sors újra megáldá, még négy éves korában a toporzékoló ménre veti; ha neje kinzásában szerelme daczára is gyönyörködik; s hogy cselédei jobban reszketnek előtte, mint a török szultán előtt feketéi.

*) Ez adatot a Csengery által szerkesztett „Status férfiak könyvéből“ vettem; hol az illető jeles cikk írójának, adatok tekintetében sokat köszönhetek.

De a tetterőnek, mely keblét dagasztá, új pálya nyílt most, midőn a lángszellemű II. József lehunyásával a kis Erdély viszont nyilvános életjeleit adta.

E nagy szellem magas elmélete megtört nemzete megrögzött gyakorlatán, s helyébe az egykori ősz törvények sallangjai lettek életbe léptetve újra.

Az 1791-iki erdélyi országgyűlés sokszor hallá Versényi lángbeszédeit. Ő volt az, ki a tanácskozások nyíltságát a kormány mint egyesek érdekében kivívta.

De szenvedélyessége e helyen is többször elragadá.

Egyszer midőn a ház elnöke egykori fogságát gunyosan fölemlegeté, Versényi fölemelkedett s kardjára csapva határozott léptekkel haladt az elnöki szék felé.

Barátainak szíve sebesebben dobogott; a teremben halotti csend lőn; az elnök ez oroszlanlyi ellenség előtt készült elhagyni elnöki székét.

De a sokat szenvedett férfiú mérsékletét ez egyszer megtartotta.

Villogó szemekkel közelgett ugyan áldozatához s óriási tenyerét valóban reá is tevé, de csak azért, hogy fülébe dörögje:

— Uram engem szenvedni ugyan megtanítottak, de félni még nem!

* * *

És e férfiut, ki társadalmi és politikai uton annyit küzdött és tett honáért, maga a hon buktatta meg.

A nagy részben általa alapított első magyar színház fenn állott már; az irodalomnak ő vala első pártfogója; kevés közoktatási intézet volt Erdélyben, mely benne első pártolói egyikét ne tisztelte volna: s mégis, midőn öntudata először hitte magát följogosítottnak a jutalomra, — fejére borostyán helyett töviskoszoru tétették.

1809-ben történt, hogy az erdélyi országgyűlés jogot nyert a leopoldi kötlevel értelmében országos fővezért választani.

Versényi soha sem vállalt közhivatalt; de honának első törvényes hadvezére lehetni! . . . ez eszme leveteté véle nádor őse fegyvereit; magasabban dobogtatá a hős szívet.

Ki mérközhetnék véle bátorság, hazafiúi érdemek és tettekben? . . .

Kinek lehetne kifogása a név ellen, mely egykor, a legzivatárosabb időkben a szomszéd hatalmasabb testvér haza gyepölőit tartá kezei között?

Vagy nem bír-e katonai ismeretekkel, mint bárki más? . . . Állhat-e versenyre magas szellemével és óriás erejével hazájának egyetlen gyermeke? . . .

Mindezt végig gondolá és nyíltan a sorompók közé lépett.

De e helyen mit sem tehetett a lángszónoklat, a hazafi lélek és a mindent leküzdeni tudó tett-erő . . . A választást a honfiak szavazata döntötte el.

És Versényi büszkébb volt, mintsem azokat hajhássza; nemes öntudata az eredményt bizonyosnak tartotta.

De ellenei éltek az egyetlen alkalommal, mellyen e sérthetetlen jellemhez férhettek, s mindent elkövettek, hogy a szavazatokat tőle elhalásszák.

Szenvedélyessége, apró gyarlóságai közhelyeken pellengrére állítottak; érényeit eltemeté és honfi tetteit bemocskolá a rágalom és gúny.

Szokásban vala Erdélyben, hogy az országos üléseket megelőző napon a három nemzet t. i. a magyarok, székelyek és szász atyafiak, mintegy elő-tanácskozásul ugynevezett „nemzeti gyűléseket“ szoktak tartani.

Ez történt a nemzeti-hadvezér választását megelőző napon is.

Versényi először is a székelyek gyűlésén jelent meg, kik beléptére rögtön megéljeneztek s kinyilatkoztatták, hogy a székely nemzet más vezért óhajtani sem fog, sem akar.

A szásznoknál már ellenkező vélemények is merültek föl, de Versényi pártja egy pár jó emberének s különösen a derék brassai követeknek fölszólalására itt is nagy erőben látszott állani.

Innen sietett a magyar nemzeti gyűlésbe, hol diadalát teljesen biztosnak remélé.

De a küszöbön döbbenve állott meg . . . A természet gr. Csághi hangja tölté bé s beléptekor épen saját nevét hallá említettetni.

Valóban róla volt szó.

Ez előtt kevéssel említék nevét, mint leendő választandóét s erre az ellenpárt vezére kezdett szót emelni.

Szónoklatát, okait olly alapokra fekteté, mellyeknek más ügyeknél mindig ellene volt.

Elészámlálta a veszélyeket, mellyeknek a fölkelő nemesség e választás által magát kiteszi; emlité Versényi fékezhetetlen szenvedélyességét, határtnemismerő dühét, s miután ezekre adatokat hozott föl, belopódzott a hős családi életébe: megemlité sokszorosan kinzott nejét; udvari tisztjei és cselédei fölötti zsarnokságát s eleven színekkel festé a kényuri hatalmat, az ellenkezéstnemtűrő vasakaratot, mellyekhez a gög és dicsvágy csalfa képeit függeszté . . .

Versényi még mind az ajtóban állt s a közelállók irtózáttal tekintettek reá.

Egész testében remegett; az indulat vérben forgókká tevé szeméit; homlokán kötélvastagságra dagadtak az erek és ajkai tajtékot turtak.

— Hálátlan ebfaj! — dörgött át a teremben s Versényit összeroskadtan vitték haza barátai.

Illyenkor hevét hideg borogatásokkal zuhanyokkal és fürdőkkel szokta csillapítani.

— Két eszmém volt — mondá valamennyire magához térve egyik öcsésének — midőn első ifjuságom álmait szőttem: magyar hazafit és magyar lovat nemesíteni . . . Az utolsó megtörtént, de az első? . . . E koresosult ivadékon Isten sem segíthet többé! . . . Holnap gyűlésbe megyek e nagylelkű nemzetnek hála és bucsu szavakat mondani . . . Aztán Isten velünk; én pályámat bevégezém! . . .

S valóban sem rokonai kérelme sem orvosai és barátainak tanácsa nem valának képesek ez eszmét fejéből kiverni.

* * *

A választás napja eljött s a rendek az új engedmény folytán hazafi örömmel gyűltek össze az országgyűlési teremben.

Az előterjesztettek egyike csakugyan Versényi volt s pártja, a tegnapi lehangelő körülmények daczára, még most is olly nagy volt, hogy ellenségei törekvésök sikerét még folyvást kockára tettnek tekinték.

Már az elnök is megjelent s honfiúi örömmel, ezer éljenzés között olvastatá föl a kegyelmes rendeletet, mely a nemzetnek saját tábornokát megválaszthatni engedményezi.

Ekkor jelent meg Versényi Miklós s a helyett, hogy helyére menne egyenesen az elnöknek tartott s a fojtott indulat hangján kért engedélyt a szólhatásra.

Az elnök azt hitte, hogy a báró saját érdekében akar szónokolni s az engedélyt szívesen megadá.

De barátai jól látták, hogy itt vihar van készülöben.

Versényi egészen fekete bársonyba volt öltözve; széles mellén nehéz hullámokban reszketett a mente és kardkötő; a rettentő homlok büszkén nézett az ég felé s a vérben forgó szemek tévedezve jártak a tárgyakon.

Reszkettek barátai és féltek ellenségei.

A magyar követek földre csüggeszték szeméiket s csaknem rémülve pillantottak föl, midőn mintegy a föld alól megdördült a: „Tekintetes Karok és Rendek!”

Mióta családom Zápolyával Erdélybe szakadt, a gyermekei és hadadi kastélyok soha sem szaporították az országot olly ivadékkal, ki a nemzetnek harczias vagy békés uton hasznos szolgálatokat ne tett volna. Az első Versényi, Miklós ősz atyám már a hon oltalmában hullatá vérét s alig ha kell emlitenem Ferenczet a nádort Lászlót, Ádámot és Pált, kik közül az utóbbi épen azon hivatalal ékítettett volt föl a nemzet által, mellyre a Tekintetes Karok és Rendek jelenleg szavazni méltóztatnak.

Atyám oldalát sem hagyta el a haza oltalmára felövedzett kard soha s én magam mint gyermek már a katonai pálya borostyánait keresém.

Azt kérhetné valaki, hogy mi vezette a Versényieket a

katonai pályára? . . . Én megfejtem Tekintetes Karok és Rendek : azon szomorú tapasztalást, hogy a nemzet akaratban és erőben mindinkább korcsosul; azon előérzet, melly megjósolja, hogy ez egykor dicső nemzetet, ha így sülyed már a hadi tárogató hangja elfogja söpörni a föld színéről.

E baljóslatu elkeseredésben fogtam volt én is fegyvert Tek. Karok és Rendek, de miután a hadak istenének más helyeken tetszett járni, a tétlen életet megunva, haza siettem, hogy itthon, a mennyire társas uton hatni lehet, a nemzedék újjá születésén munkáljak s a gyalázatnak, melly felénk közelg, elejét veendő, a szunnyadó orosz lányt, ha ugyan a párduzos apák vére erejében egészen ki nem hült, fölköltsem.

Ezért küzdöttem, ezért éltem Tekintetes Karok és Rendek a mai napig! . . .

A mit tettem fölemlegetni nem szokásom; de mindenki tudja, hogy gibói lakom a nemes fiatalság harcziskolája volt; hogy a nemzet nyelvéért és törvényeiért küzdök közt első valék s nem volt alkalom, mellyet elmulasztottam volna, midőn a nemzet fülébe az „ébredj!“ szót kiálthatam.

Gyalázat nemde — folytatá folyvást növekedő tüzzel — hogy ezeket itt a nemzet előtt fölhozom : de ne feledjék a Tek. Karok és Rendek, hogy e tettek után méltó joggal várhatám, hogy e napon a nemzet fogja ez érdemeket szemembe mondani!

E helyett azonban mit nyerek? . . .

Ime a fejedelmi kegy megadá azon jogot, mellynek kiküzdésében mindenemet koczkára tevém, mellynek egykori birhatásáért alulról mint fölülről minden kegyet visszautasíték, s midőn joggal várhatám, hogy a nemzet mint Cincinnatot ekémtől is az ország jutalmazó széke elé szólit: szégyen, gyalázat! . . . Önök eltürik, hogy a sorompóba ellenségeim lépjenek; hogy nevem uton utfélen gyalázólag, kisebbitőleg említették s hibáim hitvány köpenyével érdemeim eltakartassanak.

Ne csodálkozzanak a Tek. Karok és Rendek e beszédemet hallván : én a nemzet- és a gyűlésre nézve néhány percz mulva megszűntem élni, s a haldoklónak szabad könnyíteni elnyomott keble terhein.

Azért jöttem tehát T. KK és Rendek, hogy a tövis koronát, mellyet szívem véreért a nemzet nyujt, fejemre tegyem s hogy kimondjam azon jövendölést, melly adja Isten ne teljesejék be soha : hogy a melly nemzet önmagát és hű gyermekeit félreismeri, s méltányolni nem tudja, nem fog érdemesített a életre és meg lesz átkozva a balsorstól mindörökké! . . .

A szenvedélyes beszéd elhangzott, Versényi eltávozott a teremből és oda hagyá a fővárost, hogy abba soha vissza ne térjen többé!

Beszéde szenvedélyessége miatt még jobban elidegeníté tőle a kedélyeket.

Ellenfeleinek nem kellett szónokolni többé; a hős önmagásta meg sirját. Illy fékezhetlen indulat senkiben sem növelheté a bizalmat.

Ő megbukott . . . és tört lélekkel lépett le a pályáról, mellyet fényesebben olly kevesen folytattak valaha! . . .

Otthon neje az utolsó és egyetlen gyermekkel vigasztalá, ki még életben maradt.

De a büszke aristocratát, a megbukott hazafit ez sem vigasztalhatá többé.

A megtört lélek az óriás testet is maga után voná, mintüstökös fénylő uszályát, mint tűnő nap a piruló estkorányt.

Meghalt; megszűnt dobogni az erények- és hibákban gazdag szív, épen az utóbbiak fegyvere által, mellyeket az elsőbbek fénye soha el nem takarhatott. Legnagyobb büne volt, hogy egy századdal előbb, a tettek korában nem született; *a kor gyáva volt emberéhez!*

Azóta a balsors megsemmisítő angyala lebeg Gibó vár fölött.

És naponta eltöröl egy-egy vonást az ősi dicsőség arcából.

És egy-egy könyüt azokból, mellyek Erdély egykori legnagyobb hölgyének szemeiből fakadtak.

* * *

Ilona sok évvel élte túl férjét.

Betöltötte-e hivatását? . . . A jó anyát gyermeke dicséri . . .

Nem láttatok-e fiát, ez óriás oszlopot, e roppant törzset, mellynek karjaiba a szelidebb erkölcsök és igaz hazafiság ágait oltotta? . . . *)

Emlékezés Jókai látogatására.

(Deézs, 1853.)

Ép' kertemben kapálgaték,
Midőn hozzám jövé;
A lantnál — úgy gondolkodám
— Most jobb a kapanyél.

Megnéztél mélyen, hosszasan,
Csak nevem ismeréd; —
A nagy multból egy fenmaradt,
Egy roncsolt töredék. . . .

Hozzád futék — kezét fogánk,
A két hon gyermeke, —
S szemünkből, nem tudom miért,
Nagy könyecsepp görgö le.

Kisded szobámba vittelek,
Hol egyedül lakom;
Mellyet Árpád építettett
Az ősi várfokon.

És ablakomból bámulád
A roppant kőpadot,
A hét vezér a harc felett
A hol tanácskozott.

És bámulád az oszlopot,
Hol az első sereg
Háromszor Istenhez rivalt,
Hogy e hont nyerje meg **).

. . . . Körül oltárkint állanak
Tömör szirt-lábakon
A Rózsa-, Béla-, Hubahegy,
Regékkel gazdagon.

— Más nap mentél . . . s nem félhet az

Az ut veszélyitől,
Ki művésznőt visz karjain,
S ezüst-tollal repül.

Z i l a h.

(1854, jul. 2-n.)

Szép a város a Meszes aljában,
Népe büszke, ősi származat; —
Hölgyeinek csillag ég szemében,
Ifjusága villám-lobbanat.

Itt ivának áldomást elődink,
Hogy szétverték a Zalán hadát;
Nagy kő-kaput építvén az ormon,
Itt jegyzék ki a Magyarhazát.

De, Tuhutum az ősi áldomáson,
Árpádhoz hős tüzzel felbeszél:
„Nem, nem, Zilah nem lehet a szél-
[hely].
Tal a bérczen még egy nemzet él.

Ott laknak az Olt és Maros közt,
Ott laknak a testvér székelek —
Elkerítve szolgáló-népek által:
Zászlóink hadd egyesüljenek!“

S fölriadnak. S az első határzat
Itt fogant meg, Zilah közepén.
„Üzessék ki az erdős hazából
Wlakk-Geló, a hitvány jövevény!“

S Csicsóvárát, és távolabb
Cserhalmot mutatám,
Honnan a hon ősi hirneve
Romokban néz reám.

S te ennyi szent helyek között
Irigyléd lakomat:
Mint ki jár rejtett kincseken,
S nem tudja mi van ott.

És feddél, hogy mért hallgatok,
Lantom mért dobtam el: —
„Szöjök be a sötét jelent
A multnak fényivel.

A melly nemzetnek ajkain
Dicsőség dalja él,
Sirjából az, mint a phönix,
Szebb fényben újra kél.

Mint éj, a csillagezered
A mellyre leragyog,
Nagy hősein a honfi-szív
Uj lánggal fellobog. . . .

S hogy még e hon — de jobb talán
Ha ezt most elhagyom . . . .
Te mondád: Kaliforniánk
Az érzésben vagyom. — —

Kolozsvárig kísértelek;
Ot nőd is láthatám,
S mellyen ezüst-tollat nyerél
Voltam a lakomán.

És Tuhutum vérvívó hadával
Villámtelet vézskint Erdélybe száll;
A székelek már hadkészen álltak,
— S legyőzve lőn az oláh-király. . .

És leronták a Meszes-hegyéről
A kaput, mi végpont volt előbb:
Egy hazalón Erdély, Magyarország,
S hirben s fényben első, s egy a nép.

* * *
Most is él az ősi áldomás még,
A szent hajdan most is fen vagyom;
Szőlőhegyek körítik a várost —
Mint megannyi gyöngyparadicsom.

Roppant pinczék a hegyekbe vésvé.
A nép ide ünnepelni jó, —
A hazáért poharakat kocczint
... S lelkén elszáll a nagy multidő. . .

És Árpád, és Tuhutum árnyéka
Megjelen az áldomásokon. —
A szívekben szent borzalom ébred,
S isznak, s szólnak lelkes hangokon. . .

Medgyes Lajos.

*) Épen most értesülünk, hogy e mű szerzője „Szinesett Lapok a történeti könyv-éből“ czim alatt történeti beszéleiből két kötetet kiadni szándékozik s hogy e czélra előfizetést 2 pftjával saját szállására czimezve. (Czukuratca 9. sz.) December 15-ig elfogad.

**) „Ter clamat: deus liceat hac tellure nitiri!“

Temetés a tengeren.

A természet egyszerűségbe rejte a nagyszerűséget. Mi egyszerű a tenger egyforma, végtelenül elnyúló síkja, s felette a tiszta kék ég — s mégis képzelhető-e e képnél valami nagyszerűbb, melly inkább emelné a lelket? A tengerpillanatára a végtelenség gondolata ébred fel az emberi lélekben, s úgy tetszik előtte, mintha képes volna felfogni az örökkévalóságot. Könnyen megérthető, mért ragaszkodik a tengerész olly igen hullám házához. Kinek lelke e nagyszerű képekkel megbarátkozott az a szárazföld szűk körében nem fogja többé fellelni magát. S mi felséges is lehet az, midőn egész élete folytonos küzdés levén a viharok, vészek ellen, magát minden pillanatban nagyszerű hősnék tudja, kinek szívének ezernyi küzdelmek közt soha nem közelített meg a félelem — s hidegvérűleg pillant le a halál torkába, melly a hullámok zajából szüntelen feléje tátong. — Született a tenger partjain, gyermekszíve alig volt elég befogadni azon vágyakat, mellyek őt túragadták a láthatáron, melly felől a hullámok közeledtek szakadatlanul tolongva egymás hátán és a hova ismét visszahömpölyögtek, ha a szél fordulata úgy hozta magával. Elhagyta édesanyját s később kedvesétől is megvált, a tengeren tölté napjait, alig látva szeretetteit esztendőben egyszer, kétszer. Azután fia is elment vele, aztán unokája is s végre ott voltak egész családjának férfi tagjai; boldogan folytak napjai, élete a legfelségesebb költészet, egy soha ki nem fogyó dal, mellyet az orkán vett ki ajkán, hogy tovább mondhasa, s ha ez elhallgatott ő folytatá tovább. Ha hajótörés, tengervész oltja ki életét, mi hősi nagyszerű véget ért! s ha nyugágyán lepte meg a csendes halál, mi nagyszerű leendő temetése, egy holdvilágos éjen elmondják felette a szokásos imát, vagy ha sikerült felvergődnie magasabb rangfokozatra, koporsóba zárva hidegült tetemeit dereglyékre teszik, miközben a hajó vitorláit bevonatnak, a legénység az árboczokra áll fel s gyászének kíséretében eleveznek vele a nagy hajótól némi távolságra, itt elmondja felette a pap magasztosult ihletséggel az utolsó imát, aztán leesztik koporsóját a tenger mélységébe. Emléket nem állíthatni sírja fölé, azért iparkodott úgy élni, hogy emléke ne kőben, hanem embertársai szívében maradjon fenn.

Mozaik-képek leányos anyáknak *).

E cikknek jó szándéka: minden rendű édes anyáknak, — ugy mint a kik leányok nevelésében nagyobb szerepet visznek, mint a családtyák, — nevelő bölcsék irataikból meggyűjtve és röviden rámba foglalva házi-táblaképen eleikbe adni mindazt, mit ez ügyben leányaik boldogítására, önmaguknak is örömlükre és dicsekvésükre tenni kell.

Előbocsátom az észrevételt, hogy nőmagzat is szintén ugy az Isten képére teremtett, mint a fiú; és neki is már polyájában rejlik drága kereszt-szülei ajándékul a körmöczi arany, — az okos lélek, mellyet nagy becsben tartani szent kötelesség. Mert a leánygyermekben is a lélek értelmessé csak gondos nevelés által fejlik ki, és léssen azzá, mire neki itt e földön, rendeltetéséhez képest Isten akaratjából lennie kell.

Rendeltetése pedig leánygyermeknek, — falusinak, városinak egyaránt, minden néposztályban, sors, rang és faj különység nélkül, — hogy felneveltetvén, legyen *feleség, anya* és *gazdasszony*. E három tiszta vár minden leányra előbb utóbb, hercegi kisasszonytól fogva le a szolgálóig; mellyekhez a mint hűn megmaradva vagy tőlük eltérve leányát az anya neveli; a szerint teszi azt boldoggá vagy boldogtalanná. Jelen cikk is szorososan e háromsághoz tartja magát, divat és társalgási szabályok ebből szándékosan kizáratván.

Még megjegyzem, hogy e cikkben a már felserdült leánykák értetnek, kikkel édes anya a physikai (gyermekkori) nevelésen, és az életre nőknek is szükséges iskolai tanításon már túlhaladt szerencsésen; és gondját az erkölcsi s szellemi tulaj-

donok kifejtésére irányozza, mellyek szép mindensége amaz egy szóban van foglalva: *asszonyiség*.

Illy értelemben immár a leányos anyáknak ezennel tiz mozaik-képek rajzoltatnak eleikbe, ugyanannyi felirással homlokukon. A színes kövecskék képeimhez nagy gondnal rakattak össze, azért az egész kis művet több ízben is, és más más időben figyelemmel megolvassni . . . ajánlom.

I. *Anyá! neveld leányodat engedelmisségben.* Leánynak természeti és polgári rendeltetése levén, házasságban férfival élni együtt; attól függni, ahhoz alkalmazkodni s annak tetszésére járni: ehhez ő nem készíttethetik másként, mint a szülék iránti tisztelet, engedelmisség és önalkalmazás által. Mert férjesüléskor az így nevelt leánynak sorsa nem lesz több, mint átmenettel egyik kedves függési szalagról a másikra, melly aztán mind férjét, mind önmagát boldogítandja. A melly anya leányát szabad akaratjára hagyja, benne engedelmességet, durczáskodást, visszabeszélést, komor arcz-vágásokat eltűr, hallgatást nem parancsol, vagy őt szintén fejére növeszti: az szerencsétlenné teszi vejét, leányát, kinek utóbb a férje iránti engedelmisség vajmi nehezen fog esni; — kivált ha olly szomorú helyzetbe is talál jutni, hogy kényszerülve lesz mindent megtenni, mi a férjnek tetszik, és mindent eltűrni, a mi öneki nem tetszik. Bizony mondom: leánygyermekben is, vagy az akaratnak korán a háznál kell megtöretni, vagy benne utóbb a szívnek kell megpedni. Az engedékenység azaz erény, melly a férjet lekötelve tartja szintén abban az életkorban is, mellyben a delnöknek már csak lelkeiket szokás szeretni.

E táblához kirakom az anyának ajándékul a bölcsesség nőistenének *Minervának* arczképét; — leányának pedig, az engedés szümbolumául adok egy hajlékony zöld *nádszálat*.

II. *Anyá! neveld leányodat háziasságban.* Nőnek életpályája nem a nyilvánosság végetlen terén vonul át zajosan, hanem a háznak szűk körén belől, egész csöndben és zajtalanul. Ő tehát korán szokják e körnek sok apró teendőihez és a családi élethez; ebben tanulván mindenkor örömet, mulatságát és boldog megelégedését. Szülei házan kívül másokén észét ne jartassa, és sehol ne szeressen ugy lenni, mint a szülei háznál, — csak egy ház legyen neki becsesebb, az . . . Isten háza. Ezen erénnyel ellenkezik: mindig vizitekre járni, ide s tova kiszaladozni, idegen társalgás után sovárogni és egyedüliségben is hon megmaradni nem tudni. De nem valódi háziasság az is, ha leányaink ezt az erényt, mellyel a szájalom és adakozás igen szépen összeférő; — szűkmarkuságban és keményszívűségben helyezendőknek vélik. Nők hordozzanak mindenkor szánakozó lágy szívet kebelökben, és ők lágyítsák a férfiak keményszívűségét is. Mert őket rendelte Isten a háznépek gondviselő anyjaikká, és ő beléjük plántált könyörülő kegyes szívet, — ha az rosz nevelés által el nem rontatik. Irgalmatlan asszony egy szörnyeteg a polgári társaságban. — Ide illeszték egy csinos görög *günoecumot* (nő-szobácskát), például az anyának; egy kis kerti *csigát* pedig jelképül leányának.

III. *Anyá! neveld leányodat munkásságban.* Nők sem *mezei liliumok, mellyek nem dolgoznak és nem fonnak*. Nekik is az élet feladata: munkálkodás. Bizony első anyánk Éva sem éldegelt a paradicsomban dologtalanul, kezeit a hűs fák alatt összedugván: hanem kertészkedett ártatlanul. Hisz egyedül munka az élet, munkátlanság kész halál. Neveljük leányunkat huzamos elfoglaltságban; ugy hogy az vérvé válják neki, és dolog nélkül létezni ne tudjon egy perciglen is. Akkor nem fogja észét hiabavalókon vagy szinte bünös terveken jártatni; nem fog szerelmeket üzni, — nem érkezik megtanulni *billet doux*-kat (szerelmi leveleket) irkálni, virágok nyelvén érteni és kalandos regények után sovárogni. Tanuljon meg leányunk hozzá illő minél több művészetet és ügyességet, a selyemhímzéstől alá a fejésig, vagy szorul rájuk vagy sem. Mert nem tudhatja, mellyiknek veheti hasznát valamikor. Munka, melly tisztességes, bárminő magas rangu nőnek sem derogál. Egykor Győrött Josipovicnéval, kezeiben gyalogorsót tartva és pörgetve találkoztam. De uri rangu leány házi és mezei gazdaságban aljas munkákat, (bár azokhoz értene is) készakarva nem vállaland; mert abban ismét nem áll a munkásság. Hagyjuk az efféléket kormányunk alatt a cselédségnek.

* A főtészetben azt a modort, melly színes kövecskék összeillesztésével történik: szokás ugy hívni *mozaik* (rakmó).

Adom itt az anyának például Márthát és bölcs Salamon gyors asszonyát (Péld. 31, 10. stb.) — leányának jelképekül a dolgos méhecskét.

IV. *Anyá! tanítsd leányodat nélkülösni.* Ez az erény, — mellyet időnkben olly igen kétkézen kell fogni és gyakorolni, — beviendő léssen evésünkbe, ivásunkba, ruházatunkba, kívánatainkba, multságink és társalgási modorunkba. Rajzának főbb vonásai: ételekbe nem válogatni, csemegék után nem esengni, mert valamikor talán még siralom-kenyér is lehet leányunknak mindennapi étkezése; egyszerű és kevés étellel is beérni, minőket a ház maga kiád; szándékosan néha strapácákban is részt venni, nehogy a test puhultságba és kényességbe elmerüljön; — jövő szerencséje iránt vérmes reményeket nem ápolni, — kedvencz óhajtasink meghiusultán nem siránkozni, — divatok rabja

kötényében vitt kincse nem biztosíthatja. A legtöbb férfinak e részben kettős arcza van, mint Szaturnusnak, egyik komor, másik nyájas. Emebben jelennek ők meg a hölgyek előtt, míg kezökérti udvarlásuk ideje tart; de a házasságban, négy fal között nekik majd amazt is megmutatják minden appertinentziáikkal együtt. Sőt lehet dolga nőnek csudálatos szeszélyü, rossz elvekkal szaturált, vagy szinte elv nélküli férjjel, — cynicus emberrel, kinek tréfája is kegyetlenség, — hirtelen haraguval, ki iránt a nő kényszerül siket, vak és néma lenni. Jó nevelés által minden bal-esetekre elkészített nő az efféle sérelmeket is békével türi, szívét megerősíti és bunak nem eresztí.

Ellenben a nők maguk legyenek mindenek iránt méltányosok; mit háznál a testvérek és eselédek iránti nemes magaviseletben szokhatnak meg. Leányunk nőcselédeken uralogni és

Temetés a tengeren.

nem lenni, — másokat szorongva nem utánozni, hanem lepedők szerint nyújtózni, — leányunknak minden vágyait nem teljesíteni, még ha mód volna is benne.

Nyujtom e képhez, anyának talizmánul (bűvös erőt rejtő kincsül) a megtalált *bölcsök kövét*, — leányának utravalóul jövőjéhez Schillernek *Resignatio* című remek versművét.

V. *Anyá! tanítsd leányodat tünni, — injuriázásokat szintén.* Wieland mondása szerint az élet nem systema, — nem sinóron huzott rendszeres folyása a dolgoknak: hanem össze-visszahányva létez itt minden, jó és rossz, édes és keserű, méltányosság és méltánytalanság (injuria), a sorsnak kedvezése és csapása, hizelgések és bántalmazások, sőt gyakran aljas durvaság a látszó műveltségnek közepettén. Szerencsétlen házasságra is készen tarthatja magát minden leány, de férjétől szenvedendő injuriázásokra minden esetre, — mellyek ellen őt sem rang, sem szépség, sem

paczkáznai meg ne engedte. Szekánt urnökön azok néha rettenetes boszut állnak. Alázatos szív pedig az a kert, mellyben a türesnek égi virága is terem.

E képhez adok jelentésül az anyának egy kis keresztet aczél-lánczocskával nyakába; — leányának pedig a türesre emlékeztetésül egy hófehér májusi *bárányt*.

VI. *Anyá, őrizd leányodnak erényét.* Melly felhivás ellen hiába élceskedik az angol regény-író Goldsmith; állítván, „hogy az olly erény, mellyet őrizni kell, alig érdemli az őrizetet.“ Mert kedves leánygyermekünk azt igen is megérdemlik; és szükséges, hogy őket gyöngéd szeretettel őrizzük, nyilván titkon, éjjel nappal. A nőnem neve *gyarlóság*. — Okos anya tehát vigyázand leányának minden lépésére; azt nem engedi egyedül járni; férfival bensően társalogni, — árván tartott leányát sem küldendi férfi eselédek után ispánkodni; átalján eselédséggel

összeereszkedni nem hagyja, mellytől leányainknak mindig bizonyos távolságban illik maradni. Az asszonyiség valami igen kényes finom portéka, melly már azzal megsértetik, ha leányunk szabadon jár kel, jóhírű *garde de dame* nélkül. Legjobb *garde de dame* maga az édes anya. Örökös pedig az anya olvasmányaira és beszédeire is leányának *), mellyeket folytat, midőn leánytársaival fesz nélkül érzi magát. Leánynak nem szabad semmi hírének lenni; és ha csak akkora híre lendül is, hogy szellője egy szalma-szálat megingat, már a leány-erénynek vége. Midőn pedig leány szinte pártában menyecskevé is talál lenni: azért a vád anyjára súlyosabban nehezedik, mint szerencsétlen leányára.

E képhez, emlékeztetőül veendi tölem az anya a lombos *tölgyfát*, melly a derekára tekerözött repkényt tartja és megóvja; a leánynak ajándékozok egy *órangyalt*; a leányos házhoz pedig önvédelemi jelképül rendelék egy kis bökös *üti-kost* az udvarba.

VII. *Any! leányod hiúságát tartsd szabolyán.* A hiúság, mellynél fogva nő testi fogyatkozásait rejti, és magát mindhalálig szépnak és tetszőnek tartja, bár ha még olly nemszép is, szegény, vagy már vénecske is, — e nemnek saajátságos jelleme levén, úgy tekinthető, mint belé az áldott természetből oltatott jellem. — Minden néember hiu, valamig él. De mivel ezt, mint világ szerint hibának bélyegzettet, minden nő tagadni szokta: azért azt bántatlanul kell hagyni, és szóvá sem tenni soha. Nőnemben a hiúság épen az, mi férfinemben a büszkeség és becsületérzés, — erényének ártatlan paizsa; mellyet tehát nőben elfojtani akarni, kegyetlenség. De ártalmas méreggá válik, mihelyt mértéken túl csapong, elfajulván férfiakoni uralgássá, kaczerkodássá, követelő vágygyá vagy szinte rut gögösséggé. Édes leányunk is hadd legyen hiucska. Hanem anyja gondoskodjék aztán, hogy leányának modorából, beszédéből, öltözékéből a hiúság ki ne rivjon, mi töle a kedélyeket csak eltaszitaná. Minél többek a főnforgó körülmények, mellyek miatt leányunk bünös hiúságra csábíthatnának, minők pl. személyes szépség, gazdagság, sok udvarlók hizelgése: annál éberebb légyen az anyai vigyázás; — nehogy a leányka a sok udvarló közepettén is, alattomban megvette-tést arasson, vagy szintén holtig pártában hagyassék. Mellyre nézve leányunk pipere-asztala inkább csak öltöző-asztalka legyen, mellynek tüköre fölött ez a felírás álljon: „*Szép a csinos, izletes és egyszerű.*“ Ez asztalkától minium számüzve maradjon. Naphosszat többé leányunk ne tükörözön, se csecse páviánként tükör előtt ne üldögéljen. — Ha van családi neve, melly jeles ősökre emlékeztet, vagy keresztneve, melly valami szépet jelent: ezeknek megfelelni ám hiuskodjék. Leányunk produkálása, azaz: valamelly ügyességének feltüntetése tánczvigalmakban és más zajos publikum előtt, soknak már életébe került.

Jelképül ide helyeztetem anyának a három *grácsiát* (kellem-istennöket); leányának egy virágedényben a szemérmes *mimósa* növényt.

VIII. *Any! mérsékel leányod vágyait.* A sok-vágyu nőktől uri rendü ifjak olly igen félnek, mint a tüztől; melly féltőkben is sokan vagy házasság nélkül élnek, vagy inkább szolgaleányait veszik nőül. És ez nem is csuda. Mert látják, hogy számtalan család a miatt jut tönkre, mivel abban a feleség vágyai kielégíthetlenné, mellyek aztán a ház jóllétét nadályként szivják és emésztik, mellyeket pedig megizelni az ilyen nő már leánykorában elkezdte. Az új meg új divat és fényüzés öltözékben, piperében, multságban a szépnemre nagyon csábító erővel hat ugyan: de ellene lehet állani egészséges jó elvekkel, névszerint azon elvvel, hogy „kevés költséggel is megélhetni sorsunkhoz illőn.“ Különösen ajánlom édesanyáknak, hogy leányukat sorsából ki ne emeljék magasabbra; rangukon fölül ne ruházzák, ne czimeztessék. Mert ezáltal bár a kis leánynak ideiglen dőre örömet szereznek, hiúságuknak tömjénezvén: de többnyire szerencsétlenségét meggyilkolják, és érette leányuktól, ha utóbb maga is eszmélkedik, rosz köszönetet aratnak. Én legalább valahol illy el-

czifrasodott agg leányokkal találkozom, mind ott anyjaikat okozom, azokon viszont csak sajnálkozván. Óvja magát minden család ama lelki kórságtól, melly szerint olly sokan a boldogságot abban vélik keresendőnek, hogy láttassanak boldogoknak — nem pedig, hogy legyenek boldogok valósággal.

Ide főtök leányoknak egy kellemesen illatozó kerti *ibolyatökét*; anyákat pedig utasítom egy szentirási *mondalékra*, melly olvasható I. Timoth. II. 9. 10.

IX. *Any! nevel leányodat nemzetien.* Te szülted őt családodnak, de ez szoros kapcsolatban áll az összes nemzettel és hazával, — mellyért (volt az idő) számtalan nők is ontottak drága vért. Ezzel tehát a leánymagzatokat is közelebb ismeret-ségbe hozni; velők is a nemzet történelmét, régi szokásait, öltözékét és nyelvét tanulmányoztatni, irodalmi kincseit házhoz beszerezni, olvasásukat megizletetni; Árpád völgyét, a hon iker fővárosát, ennek dicső intézeteit és alkotványait (lánczhidat, színházat, muzeumot stb.) leánynak is felvezetni, a nagy emberek arcsképeivel szobája falait ékesíteni, és ezek által a nemzet és hon szeretetét leány szívében is felkölteni s ápolgatni, — mindez egy jó anyának gondjai közé tartozzék. Egyedül a nemzetien képezett leány lehet alkalmas, utóbb az ő gyermekeit is viszont olly szellemben nevelni, és fajunkat hü tagokkal, a hazát hasznos polgárokkal szaporítani. Csak egy dologban ne öltse fel leány a magyar nemzetiskedést: a magyar szitkok mondásában. Mert szitkos beszéd, hangos kaczagások, katonás modor, — az asszonyisággal össze nem illenek és mi férfiak, — bár magunk szitkos szájuak, — nőknek, kik szép szájából merőn szép tiszta beszédet szeretünk hallani, a tisztátalan beszédet meg nem engedjük és szitkos fehérséptől iszonyodással fordulunk el.

E képhez adom az anyának, *Sarollának*, az első magyar keresztényen fejedelmi nőnek mellszobrát ereklyéül; — leányának viszont adok egy nemzeti selyem *lobogócskát* ablakába.

X. *Any! nevel leányodat vallásosságban.* Templomnak látogatása, imának és szent énekeknek örvendése: a női erénynek igen hatályos erősítő szerül szolgál; egyszersmind óvó-paizsul minden bünös csábítások ellen. De a házassági élet folytán rá várakozó számtalan szomorú esetben is, — minők a nyavalyák, lelki szenvedések, emésztő bu-bánat, örömtelen élet, mellyekre magát minden leány készen tathatja; a nő hol keresen sebhedt szívének enyhítő irt és menedéket másutt, mint a vallás rejtekében, — hol mindig talál vigasztalást. Jó szerencsére, a szent vallás inkább a szívnek dolga levén, mint a hideg értelemé: épen a nőnem szíve is kiválólag alkalmas a vallásos érzelmekre; és azokra már gyöngéd természeténél fogva hajlik. Lám a Krisztusnak nők voltak legszámosabb és leghivebb tisztelői, és az evangélium magvának az ő lágy szivők lett legkedvesebb meleg ágya. Szép dicséretére válik a nőnemnek, hogy az urnék között a Krisztusnak jóltevője több is *), de ellensége egyetlen egy sem találtatott. Valóban szentségtelen nő valami természetelleni lény a nap alatt. E célra légyen a leánynak egy bizonyos imakönyve, ékes külsejű, de még ékeesebb belsejű, azaz: keresztényi szellemben írott. Ebből imáját estve reggel félre vonulva buzgón elmondani, s magát mindannyiszor mintegy megszentelni: légyen kedves élvezete. Azt mondja az angol író Young: „Az összes természetben nincs kellemesebb látomány, mint egy fiatal ékes hölgy, ki áhítatosan imádkozik, — olly szépség ez, mellyen emberek és angyalok egyaránt gyönyörködve legeltetik szemüket.“ Hanem leányunk vallásos indulatján, hogy ez bigotteriává el ne fajuljon, a türelmesség szelleme lengjen át egészen, és a minden osztályu s felekezetü embereket egy testvériségből összefüggő aranyfonal . . . . . a szeretet.

E képhez adok az anyának egy tömjénező *házi oltárt*, jelképül; leányának pedig *Filep* apostol *négy leányait* **) . . . . . társalgásul.

Edoi Illés Pál,

m. acad. I.-tag, a philos. oszt.-ban.

*) E szabály elmulasztásának szülőkre és leányra háruló gyászos következményét e hirtlap 26-dik száma alatt nemrég olvastuk egy soproni példában.

*) Luk. VIII, 3.

**) Cselék. XXI, 9.

T Á R H Á Z.

Gazdákat érdeklő rovat.

+ *Francsek Károly* hazánkban egy olly gépet talált ki, mely a gabnát mindennemű idegen vegyülettől de főképp a konkolytól megtisztítja. A magyar gazdasági egyesület ideiglenes választmánya kísérletet tett e géppel, mely 10 órai működés alatt 23 mérő gabnát tisztogatott meg. De ha a gép nagyobb mérvben készül 50 sőt 100 mérőt is kitisztít annyi idő alatt. Egy illy gép ára nagyságához képest 100; 180; 280 pfton kapható Pesten Farkas gépésznél, kivel a feltaláló szövetkezett, miután gépére szabadalmat nyert. — Megvagyunk győződve, hogy gazdáink, minden ösztönzés nélkül is sietni fognak e gépet beszerezni, mert ők tudják legjobban mennyire emeli a gabna árát, ha az tiszta, szemenszedett, ment minden szeméttől. És kivált nagyobb birtokosok, hogy gabnájukból a konkolyt kiirtsák, a gyomlálásra csak egy év alatt is annyi pénzt adnak ki, mellyen két illy gépet is szerezhetnek. És így e gépre tett kiadásuk első évben kifizeti magát. De e gép hasznossága nemcsak a természet, hanem a fogyasztó közönségre nézve is megbecsülhetetlen, ha elgondoljuk, hogy a konkoly, vadóc- s egyéb szeméttel vegyült gabna lisztjéből készült kenyér mily ártalmas befolyású az egészségre.

+ Stuttgartban bizonyos vállalkozó kenyérgyárt állított fel. — A kenyér fontját a szokott áránál 1 krral olcsóbban árulja — s 24 óra alatt 1600 mázsa kenyeret süt. Az egész gyár készüléke egy dagasztógép és több szüntelen fűtött sütőkemence. — A dagasztógép egy 4 láb hosszú teknő, mellyben a tésztát egy henger dagasztja, emberi kezeknél mondhatlanul gyorsabban és jobban; a dagasztáshoz szükséges forróvizet csövek vezetik hozzá. E gépet emberi kezek hajtják, de gőzerővel is könnyen hajtható volna. E gyárból kikerült kenyér sokkal izleteseb, egészségeseb a péksüteménynél s olcsóbb is levén, könnyen felfoghatjuk nagy kelendőségét, úgy, hogy a megrendeléseknek és ostromló vevőknek nem győz eleget tenni, mindamellett, hogy szakadatlanul működik éjjel-nappal.

Iskolai és egyházi ügyek.

— A cs. k. szab. nagy- s könyvkereskedőknek, valamint a művészeknek úgy a be nem keblezett kereskedőknek tanítvány- s gyakornokai ezennel még egyszer komolyan felszólítanak, hogy magokat legfeljebb f. é. november 11-éig a városi vasárnapi kereskedelmi iskolába az ismétlési tanítás végett beirassák, mert ellenkező esetben azon büntetés sújtandja őket, melly az erre vonatkozó magas miniszteriumi rendeletben meghatározva vagyon.

A beiratás történhetik naponkint 4—8-ig estve, a városi vasárnapi kereskedelmi iskola igazgatója, Marmak Sándor István ur lakásán, kereskedelmi épület 2-ik emeletén. A városi vasárnapi iskolák igazgatósága.

— *A gyönki hely. hit. algyrnasiumból* eltávozott két tanár helye már be van töltve, görögnyelv- és vallástanra Dömény József, németnyelv- és természetrajzi tudományokra Scherer Konrad választatott el. October 21-én iskolánkat Isten segélyül hívásával ünnepélyesen megnyitottuk. A tanulók létszáma már eddig 80, melly szám erős bizonyítványa az iskola életerejének.

Parragh János, ref. lelkész és felügyelő.

Irodalmi ügy.

A Friebeisz által megindított „*Legujabb külföldi regénycsarnok*“ 13, 14, 15, 16-dik füzetei, mellyek *Dumas* „*Párisi mohikánok*“ világhírű regénye folytatását tartalmazzák, e napokban megjelenén, miután a kiadóhoz e tárgyban több felszólítás érkezett, az előfizetési határidőt folyó december 10-kéig meghosszabbította. Előfizethetni 24 füzetre 10 pft, a második 12 füzetre 5 pftal. — 16 füzet már megjelent.

Művészeti ügyek.

Lapjaink multkori számában azt említők, hogy Egressy Gábor bajai vendégszereplések két játéka elmaradt, *közönség hiánya miatt*. — Ennek következtében a leghitelesebben tudósítatunk, hogy e hír alapján valótlan, mert Egressy a bajai közönség négyeszeri fölléptekor mindig nagy részvétellel fogadta, s két előre hirdetett előadása azért maradt el, mert a művész *súlyosan megbetegedett* s még utolsó vendégjátékán is félbetegesen lépett fel; mit a helybeli orvos és sebész, *Sami* és *Nagy* urak kétszék bizonyítani. Nem kell csodálkozni rajta, hogy mi illyen nagy inquisitiót csinálnak a dologból; a fentebbi állítással mind Egressy, mind a bajai közönség, mind az ottani színtársulat kellemetlen színbe vannak állítva, a mellyből őket kitisztítani kötelességünknek tartjuk s reméljük, hogy azon lapársaink is, mellyek e hirt velünk együtt a fentebbi alakban közlötték, nem késnek megadni ezt a néhány szóból álló elégtételt Egressynek, a bajai közönségnek és színtársulatnak.

Vidéki hírek.

Kolozsvár, nov. 7-én. Vásárunk lejárt, s nem mondhatni, hogy nagyon rosszul ütött volna ki; sőt inkább ellenkezőleg. Ez őszi vásár máskor híres volt az országban, most azonban még inkább megfelelt a remé-

nyeknek mint máskor. Sok vidéki ember, sok árucikk — és aránylag meglehetősen számú vevő.

F. hó 4-én nyílt meg a ref. mesterinasok vasárnapi iskolája. 175 tanítvány közül csak 55 nem tud olvasni. Osztályra van szabva, s minden osztálynak külön tanítója van.

A kolozsvári 4-dik terménykiállítás — a rendező *Nagy Ferencs* tanár megérkezvén — e hó közepén talán meg fog nyílni. A beküldések sokaságából itélve igen érdekes leendő az eredmény. Jó volna egyszer-mind némi csekély belépti díjat is határozni, mit a közönség bizonyára szívesen megfizetne. A gazdasági gépeket — mint halljuk — az ismert erőművész *Rajka* és *Keményfi* ur engedendik által közszemlére. E kiállítás eredményeit részletesebben nem fogom elmulasztani e lapokban, ön engedelmével, közzé tenni! (Szívesen vesszük. *Szerk.*)

Egressy Gábor várjuk színházunkhoz, ki Bajáról visszatérve hozánk ígérkezett. A kijelent darabok ezek lennének: *Hamlet*, 30 év egy játékos életéből, *Lear*, *Márványhölgyek*, *Navarrai királynő* stb. r. l.

x. — Erdélyben Muska nevű faluban nov. 8-án délelőtt lecsapott a menykő egy házba, hol a házi gazda nejevel és fiával éppen tengerit hányt a padlásra. A gazdát azonnal agyonüté, nejét pedig úgy összeégeté, hogy kevés a remény életben maradásához, míg a fiu sértetlenül maradt. — A csinált ut Abruóbányától Bródig (volt Zarándmegyében) még ez őszy folytán elkészül, mikor aztán elvégre beteljesül, hogy Erdélyt Magyarországgal csinált ut köti egybe. Torda felől az Aranyos mellett Offenbányának egész Topánfalvaig egy csinált ut létesítése van tervezetben.

x. — Boros-Jenőn egy felállítandó kórház javára, főképp Pópa György eszközlése folytán, egy sorshuzással egybekötött táncvizigalmat tartottak, melly 1200 pftot jövedelmezett. Szébb példát a követésre aligha bírnánk felmutatni.

— Lőcse. A szulini erdőben a csendörök tűz körül 5 kőborlót találtak együtt. Futásnak eredtek, de az utánuk küldött golyó egyet közülök agyontalált. Tanyájukon nem találtak csak néhány lóhámot, fél borjut s azon nagy kést, mellyel azt felvagdalták.

x. — Nagykőrösön Obernyik Károly siremlékének felállítására néhány hangverseny van tervezetben; óhajtuk, hogy minél előbb megvalósuljon s reméljük, hogy Nagykőrös lelkes közönsége ez alkalommal is bebizonyítandja mily kegyelet- és érdekekkel viseltetik a honi irodalom és annak hősei iránt. — Mult napokban itt nagy szerencsétlenség adta elő magát egy napszamos lakában. A férj már korán eltávozott hazulról, honn maradt neje míg a piacra volt, egy hét és egy három éves kis gyermekére rácsukta az ajtót, nehogy távolléte alatt valahová elkalandozzanak. A kis gyermekek ezalatt alkalmasint gyufával valahogy felgyújták a szobát. Az oda sietőknek sikerült eloltani a tüzet — de a két gyermek menthetetlen bennégett.

x. — Temesvár. A bánági nyers selyem is képviselve volt a párisi iparműtárlaton. Fejértemplomból Janicsár Ignác és Verseczről Specht József küldeménye által. A zombori megyében 20 ezer darab szederfa találtak. Apatinban kedvező időjárással 800—1000 mázsa selyemgubó terem, melly mennyiség a helyben találtató 7 selyemgobolyítóknak elégséges munkát ad.

x. — Nagyenyeden, mint tudjuk, mai nap is romban hever az elpusztított hely. hitv. tanodai épület, mindamellett is abban jelenleg 454 tanuló hallgatja az előadásokat. E körülmény is mutatja, mi sajnós azon körülmény, hogy az említett tanoda mind e mai napig sem épülhetett fel.

x. — Győrben jelenleg nagy sikerrel működő magyar színtársulat egyik kedves tagját, Mátrai Laurát nagy szerencsétlenség érte. Egy kikocsikázás alkalmával a lovakat ő igazgatta, de nem elég erős kezekkel, mert ezeket a kocsit felborították, miközben nevezett k. a. oldalán és arczán tetemesen megsérült.

x. — Bécs környékén mult nyáron a kholera miatt 100 ezer akó serrel kevesebb fogyott el, mint más években szokott.

Tárogató.

*. Millyen jó, ha az ember a hírlapokat olvassa. Derék művésznők Komlóssy Ida atyja egyike a legszorgalmasabb hírlapolvasóknak. E napokban, midőn családját azon váratlan csapás érte, hogy egyszerre neje és leánya kholerába esett, az éjnek idején összehívott orvosok jeget kívántak gyógyszerük foganatosításához. A jó öreg ur rögtön maga futott a városba, felzörgetett minden czukrászt, minden mézáróst, és — dicsőségükre legyen felírva — ezen urak és asszonyságok közül senki sem adott neki bár csak egy darabka jeget. Ekkor hirtelen eszébe jutott a jó családapának, hogy valaha olvasta ő egy hírlapban, hogy bizonyos háznál jeget adnak el. Rögtön felkereste azt, csodálatosan meglelé s elég jókor tért vissza a kívánt tárggyal, hogy feltett gyermekét megmentse.

y. — Verespataknál Erdélyben egy elhagyott régi római aranybányában 9 darab viaszablát (tabulae ceraceae) találtak s már be is küldék a nemzeti muzeumnak. E becses régiségek ketteje még ép és olvasható; egyik közülök a második századból való.

y. — Azon örvendetes hírt vettük, hogy Egressy Sámuel ur, a

ki nemrég a nemzeti muzeum sétányára 200 pengő forintot adakozott, e czélra ujjal 200 darab fát engedett át. E dicséretes buzgalom csak öröme és ösztönzésére szolgálhat minden lelkes hazafinak.

y. — Lipótvásárunk sokkal élénkebb, mint azt a néptelen elővásárból csak gyanítani is lehetett volna.

y. — Pesten rövid időn már három öngyilkossági eset fordult elő, e hóban pedig ujjal kettő. November 5-én ugyan is egy jól öltözött nő, midőn a lánczhidon egy férfival találkozónak azonnal a Dunába veté magát; 8-án virradóra pedig egy cipész-tanoncz, vulgo susterinas, a vásártéren közel az újépülethez egy vásárbódé ajtajára akasztotta fel magát.

y. — A jelen vásár elő-baromvásárán az ökor párja 155—195 fton, a tehén párja pedig 80—150 fton kelt.

y. — Az „Augsb. Allg. Z.”-ban Pestről az olvasható, hogy itt a kholera ujjal feléledt és mindinkább terjed. Ne tessék elhinni. Egy pár kholeraeset igaz, hogy fordult elő, de a némileg gyakoribb halálozást nem ez, hanem az őszi időjárás okozta; csak hogy mai időben, ha kis hascsikarása van is valakinek, azonnal kholeráról képzelődik; őszzsel és tavasszal pedig kholera nélkül is a halálozás mindenütt gyakoribb szokott lenni.

y. — Sokak előtt érdekel birand, hogy a mult héti hetivásárainkon a szalonna fontja 18—20 pkr, a sertéshusé pedig 12—14 pkr volt s ez utolsóból 10 ezer és 50 font kelt el.

y. — Pestváros hatósága különös gondot fordít a tüzvész elleni óvakodásra, és méltán; mert mult héten is, egymás után kétszer gyult ki, szerdán reggel 3 $\frac{1}{2}$ órakor és este, mindkét alkalommal eloltatott, mielőtt tovább terjedhetett volna.

A d o m á k.

1) Volt Tⁿ egy Tóbiás nevű mindenkitől ismert, de részeges ezermester. — Örökösén adott, vett, s utoljára mégis sohasem volt egy fillére sem.

Egykor a kocsmában feldicsekvék egy idegen borkereskedőnek, hogy ő így meg úgy tud a szőlőmunkához.

A jámbor ember valami nagyot képzelt utoljára is a ravasz Tóbiás-ról.

— Hát kelmednek van szőleje?

Tóbiás fufangosan igent inte.

Szóból szó jött, s a jámbor ember megalkuvék a Tóbiás szőlője természetére, s áldomás fejében a ravasz szőlős-gazdának pár kupa bort fizetett.

— Már most mutassa meg kelmed, hol van a szőleje?

Tóbiás elvezette a kereskedőt a hidig, ott megállottak.

— A mit arra lát az a másé, a mit hátul lát, az is a másé, a mi közből van, azaz enyém.

Volt pedig közből kökény.

A lóvátett borkereskedő, szerette volna visszavarázsolni a zsebébe az áldomás árát.

2) Két év óta minden vasárnap lehetett látni a K^{***}i főegyházban egy kis köpenybe burkolt ősz férfit, ki egész lelkével függött a zenekar játékán.

— Szereté ön a zenét? kérdé egykor valaki tőle.

— Ugy szeretem uram, hogy meghagyom, miszerént temetésem is muzsika mellett legyen!

E kis öreg ember Deáky F. Samuel vala.

3) Sokat tartott a harangozó harangozási ügyességére, s ha valahol harangozni hallott és rosszul, mondá:

— Ezt nem én harangozom.

Ha pedig jól harangoztak:

— Ezt én harangozom, mondá megelégedve.

Szerkesztői mondanivalók.

93. Rendes levelezőnek Nagy-Körösön. (Notabene: rendes levelezési eddigelé abból állanak, hogy ezt vagy amazt a számát lapunknak nem kapta.) Nem tud a mi szerkesztőségünknel semmi halandó ember egy szót is sem a 100 esztendő gulyásról, sem a róla irt verséről, sem azok szerzőiről. Ártatlanok vagyunk ebben az ügyben. — A mi az orosz kérdést illeti, megvalljuk, nem tettük volna fel önről, hogy annyira russophil legyen, miszerint még azért is apprehendáljon ránk, hogy mi az orosz birodalmat olyan erősen megnyirbáltuk, megritkítottuk, és megrövidítettük, mikor olyan könnyű szerrel jutottunk hozzá. A szövetségesek sokat adnának érte, ha ugyanezt tehetnék.

94. Sz. E. A kártya hős. Novella. Helyesírást és magyar nyelvtant tárgyazó tankönyvek kaphatók Emich Gusztáv könyvkereskedésében uri utca és Kristóf-tér sarkán.

95. B. E. A déli sarkvidékek. Némelly, nehezebben emészthető, pusztán tudományos meghatározási érdekű hely kihagyásával, közöltetni fog.

96. Jónás! Mért nem maradt ön a czethalban?

97. Utlevél a kálomista iskolamesterek utlevél kiadó hivatalától. Ha

szerző azt hiszi, hogy az illyesmi elménczéség, akkor nagyon csalatkozik. Hasonló dolgok disznótorban mulatságosak lehetnek, de nem lapban; egy olly szegény, nélkülöző és hasznos osztályt, mint az iskolamestereké illyen izetlen, semmi éllel nem bíró tréfákkal fejbe verni akarni még csak józan gondolkodás módra sem mutat. Nagyon sértve érezzük magunkat az által, hogy ön bennünket hasonló helytelenségek közlésére képesnek hisz. Az iskolamestereket meg kell becsülni, és nem kigunyolni.

98. K. M. Az őszhöz, télhez, nyárhoz és társaihoz irt versek nem használhatók. Szerzőnek ajánljuk, hogy más verseket is olvasson, ne csak a magáéit.

99. Kertem és a többi. Kénytelenek vagyunk végtére is kifakadni. Hiszen tréfa a mi tréfa, de egy hét alatt hatvan-hetven válogatott rosz verset megemésztetni, még is a legutolsó multság a világon. Hiszen nem akarunk mi chrestomatiát kiadni, hogy egész kötet számra legyünk verses zsengekkel megtisztelve, a miknek legnagyobb részéből még a grammaticai és syntactikai tanulmányok hiánya is kirívó. Irjanak önök a falujokban történt apró eseményekről, aratásról, iskolákról, közletről, akármiféle csekély tanúsággal bíró tárgyról, azokat szívesen vesszük, azokban még a hibát is kiigazítjuk, azokra szívesen szentelünk minden fáradságot, de a rosz versek iránt kiméletlenek vagyunk. Szünjék meg már minden ember abban a képzeletben lenni, hogy az irodalomnak nincsen egyéb célja, mint verset írni. Sok ember, ki az írói pályára hivatást érez, igen hasznos dolgot követne el, ha a versírásón kívül egyéb ágait is megkísértené az irodalomnak, a hol a tanulmány pótolja az ihlet hiányát.

100. A költő imája, halottak napján, stb. szerzőjének szinte a fenetebbisorokat ajánljuk elolvasásra. Tiszteljük becsületes jó érzelmeit, miket verseiben kifejez s azt hisszük, hogy önök a magány életben igen derék, jó embernek kell lenni, mikor verseket nem ír.

101. B. Mihály felszólítását a néptanítók számára alapítandó nyugdíjintézet végett szívesen közlenők, hanem egyelőre figyelmeztetnünk kell arra a formaságra, a mit hasonló indítványoknál okvetlen meg kell tartani. Az indítványozónak az egész tervezetet, minden alapszabályival együtt legfelsőbb jóváhagyás végett elébb az illető hatóságnak be kell nyújtania s annak helyeslését elvárunk, melly nélkül hasonló felszólítások nemcsak eredménytelenek maradnának, de azonkívül is sok kellemtelenséget okoznának mind a felszólítónak, mind a szerkesztőségnek.

Értesítés.

A November hóra kitűzött népszerű természettudományi értekezés pályadíjára a határnapig csupán csak egy mű érkezett, mellynek czime: „Megczáfolhatlan bebizonyítása annak, hogy földünk sem a maga tengelye, sem a nap körül nem forog, stb.“ jelige: „Opiniorum commenta delent dies.“ Egy második: „Idő“ czimzettel, s ezen jeligével: „Igazabbat szól a természet, mint a kalendárium“ határidőn túl érkezett. Ez utóbbi szerzője rendelkezése alá bocsátatik, az első a szokott bírálónak megítélés végett kiadatott.

A Vasárnapi Ujság szerkesztősége.

Figyelmeztetés.

Felhívjuk a tisztelt szerzőket, kik a decemberi jutalomkérdésre, melly egy népies elbeszélést kíván, jutalma tíz darab arany, pályázni akarnak, műveiket a megtartott formaságok mellett, a határidő, december 1-ig a kiadó-hivatalnál kézbesítsék.

A Vasárnapi Ujság szerkesztősége.

Örömmel jelentjük a t. közönségnek, hogy a

„Vasárnapi könyvtár“

iránt a legnagyobb részvét mutatkozván, sietünk az első kötetet sajtó alá bocsátani, és ennek következtében az első kötet még f. é. december közepeig jelenend meg. Fölkérjük tehát, a t. gyűjtő urakat, miszerint az aláírási ivateket — a mennyire lehet — jövő december hó elejéig az alulirt kiadóhivatalhoz beküldeni sziveskedjenek, hogy a szétküldést annak idejében eszközölhesük. Pest, novemberben 1855.

A „Vasárnapi Ujság“ kiadóhivatala,
(egyetemutca 4. sz.)

Heckenast Gusztáv.

Felelős szerkesztő: Pákh Albert.